

Бережанський М.М.

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ІННОВАЦІЙ

У статті висвітлено основні підходи до визначення сутності інновацій. Виділено чотири етапи у еволюції наукових поглядів та концепцій щодо інновацій та охарактеризовано у розрізі етапів авторський вклад кожного із сформованої вибірки провідних вчених-дослідників. Визначено основні фактори ефективності інноваційної діяльності підприємств.

Ключові слова: інновації, технології, еволюція, інноваційна діяльність, етапи, фактори.

ВСТУП

Одним з показників розвитку суспільства можна вважати темпи економічного зростання. Цей показник може обумовлюватися збільшенням обсягів ресурсів, які використовуються у виробництві (сировина, знаряддя праці, людські ресурси), виникненням нових способів здійснення виробництва (винахід нових технологій та технічних засобів виробництва), або комбінації зазначених факторів.

Проте дослідження показують, що, наприклад, за період з 1870 р. по 1950 р. інтенсифікація використання ресурсів та збільшення їх кількості сприяли підвищенню обсягів виробництва та темпів економічного зростання лише на 10-20% [1, с. 14-19, 2, с. 217]. Більш значущим фактором економічного зростання (80-90%) стали саме техніко-технологічні зміни, науково-технічний прогрес та інновації [2, с. 217]. Можна лише припустити, що до 1870 р. (тобто до Промислової революції) цей розрив між впливом обсягів використаних ресурсів та техніко-технологічних змін на економічне зростання був ще більш вражаючим, проте достовірних наукових даних про це немає [7].

З огляду на це, цілком правомірним є твердження, що техніко-технологічний розвиток та інновації виступають актуальним пріоритетом для країн, які приділяють увагу питанням економічного зростання.

Враховуючи те, що темпи науково-технічного прогресу прискорюються вдвічі кожні 10 років [5], від того, в якому ступені в країнах будуть реалізовані інновації та, що є більш важливим, чи є країна ініціатором технологічних змін, залежить те, чи буде така країна лише сировинною базою для провідних країн світу та споживачем застарілих технологій, які обмежуватимуть темпи її зростання, або буде пропонувати такі технології світу з економічною вигодою для своїх громадян.

Невирішена частина дослідження. Проте до початку аналізу того, як стимулювати інноваційну діяльність в країні, потрібно уточнити сутність

терміну «інновації», «інноваційний розвиток». На даний період часу існує достатньо велика кількість наукових та практичних підходів, присвячених сутнісному наповненню даних термінів, які суперечать один одному та є недосконалими. Так, сформульоване визначення інновацій Всесвітнім банком [4, с. 2], є нечітким; розроблені Організацією економічної співдружності і розвитку (ОЕСР) та Євростатом матеріали «Керівництво з вимірювання наукової та науково-технічної діяльності» [6] та «Стандарт звітності з наукових досліджень та розробок» [3], які б мали забезпечити уніфікацію термінології та спрощення проведення розрахунків щодо інноваційної діяльності підприємств та організацій, в силу складності впровадження в різних країнах – не стали загальноприйнятими у всьому світі; термін «інновації», що визначений у Законі України «Про інноваційну діяльність» є суперечливим та недосконалим, через введення у визначення терміну «інновації» слова «конкурентноздатними» та ряду інших причин. Зважаючи на ці всі суперечності у підходах до наповнення терміну «інновації» виникає необхідність в його уточненні, що і формує мету даної наукової статті.

У процесі виконання дослідження було використано такі методи: графічний (для відображення взаємозв'язку факторів інноваційної діяльності), абстрактний (для формулювання висновків та узагальнень), історичний та еволюційний методи (при аналізі розвитку наукових поглядів та концепцій щодо інновацій).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під інновацією (лат. «innovatio» – у напрямі змін) розуміють технічне удосконалювання виробничих процесів, досягнення нових характеристик і комбінацій властивостей продуктів, що продаються на ринку [22, с. 201].

Деяко відмінними є визначення терміну «інновації» провідними міжнародними організаціями. Відповідно до позиції Всесвітнього банку «інновації слід розуміти як розповсюдження чого-небудь нового у визначеному контексті, а не чого-небудь нового в абсолютних термінах. В той час як провідні країни світу зазвичай працюють на

© **Бережанський М.М.**, викладач кафедри фінансів і банківської справи, здобувач кафедри економіки підприємства Інституту економіки і міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна, e-mail: b_nik_nik@bigmir.net

технологічних рубежах, країни, що розвиваються, мають значні можливості приєднатися до глобальних знань та технологій для їх розповсюдження у в національному контексті» [4, с. 2].

Організація економічної співдружності і розвитку (ОЕСР) спільно з Євростатом підготувала так звані «Керівництво з вимірювання наукової та науково-технічної діяльності» (або «Посібник користувача Осло») [6] та «Стандарт звітності з наукових досліджень та розробок» [3], відомий також як «Посібник користувача Фраскатті», в яких «інновація» – це «... впровадження нового або суттєво вдосконаленого продукту (товару або послуги), або процесу, нового методу маркетингу або нового методу організації у діловій практиці, організації робочого місця або зовнішніх відносин» [6, с.46, 3, с. 17].

Це визначення є більш конкретним, ніж запропоноване Всесвітнім банком, та має на меті відобразити весь спектр можливих видів нововведень та сфер їх виникнення. Останнє є особливо актуальним, оскільки, як показав досвід крупних світових компаній [15, с. 48], на сучасному етапі розвитку економіки провідних країн світу нововведень у техніко-технологічних галузях вже недостатньо. Вони мають супроводжуватися інноваціями в організаційній структурі підприємства, маркетингових стратегіях тощо.

Слід зазначити, що незважаючи на те, що «Керівництво з вимірювання наукової та науково-технічної діяльності» [6] та «Стандарт звітності з наукових досліджень та розробок» [3] були розроблені з метою уніфікації термінології та спрощення проведення розрахунків щодо інноваційної діяльності підприємств та організацій, складання звітності та статистичних баз в сфері інновацій, ці документи не стали загальноприйнятими у всьому світі. Така ситуація призводить до наявності національних визначень терміну «інновації», тобто таких визначень та термінології, які можуть бути відмінними від запропонованих стандартних. Проте, в тому випадку, якщо країна претендує на участь у міжнародних інноваційних або інвестиційних проектах, намагається залучити інвесторів для підтримки національних науково-дослідницьких установ та фінансування національних дослідницьких проектів, зазначені документи мають застосовуватися для створення прозорих і зрозумілих потенційним партнерам звітів [8].

В законодавстві України «інновації» визначено як «...новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [13, ст. 1. п. 1].

Тобто, в українському законодавстві визначення терміну «інвестиції» майже відповідає запропонованому ОЕСР стандартному визначенню. Проте, у вітчизняному законодавстві зроблено акцент на те, що технології, продукція, послуги тощо мають

бути конкурентноздатними та позитивно впливати як на якість виробництва, так (або) на соціальну сферу.

Проте, потрібно зазначити, що введення у визначення терміну «інновації» слова «конкурентноздатними» представляється дещо недоцільним. По-перше, на початковому етапі нова продукція, послуги тощо можуть бути досить дорогими внаслідок малих обсягів їх виробництва, намагання їх виробників компенсувати витрачені кошти на дослідження, отримати прибутки, а тому така інноваційна продукція може програвати у ціновій конкуренції (якщо інновація стосувалася вдосконалення існуючих характеристик продуктів), або зовсім не знайти покупців. Останнє призведе до виходу такої інноваційної продукції (або її виробника) з ринку. Тобто, за допомогою ринкового механізму здійснюється визначення життєздатності інновації.

З розповсюдженням інновацій, їх застосуванням іншими виробниками у своїй діяльності, розширенням масштабів надання інноваційної продукції, яка витримала перший етап перевірки на ринку, ціна такої продукції під впливом ринкових законів зменшуватиметься.

По-друге, в тому випадку, коли інновації виступають як поліпшення вже існуючих продуктів (еволюційний тип інновацій [15, с. 17]), виробник може очікувати, що у короткостроковій перспективі це поліпшить його конкурентні позиції. Тобто, в такому разі, виробник може оцінити, чи є його інноваційна продукція конкурентоспроможною. Проте, якщо йдеться про радикальні нововведення [15, с. 18], яких досі не існувало, не відома реакція на них потенційних споживачів, то оцінити, наскільки вони є конкурентноздатними, неможливо.

Відносно зазначеної в законодавстві України вимоги щодо впливу на якість виробництва, то оскільки витрати на інноваційну діяльність є високими [15, с. 35], а погіршення (або навіть відсутність покращення) якості продукції призведе до втрати конкурентних позицій, споживачів, і як наслідок – прибутку, самі підприємства, що здійснюють та запроваджують інновації не зацікавлені у тому, щоб внаслідок запровадження інновацій погіршувалася якість виробництва. В протилежному випадку такі підприємства будуть витіснені з ринку конкурентами.

Оскільки інновації опосередковано спрямовані на підвищення якості продуктів (товарів, послуг), які отримуватимуть споживачі, то це має позитивно позначитися і на суспільстві. Тобто вирази «мають бути конкурентноздатними», «позитивно впливати як на якість виробництва, так (або) на соціальну сферу» у запропонованому в Законі України «Про інноваційну діяльність» [13] визначенні терміну «інновації», зважаючи на специфіку досліджуваної категорії, є некоректними та мають бути вилученими.

Така пропозиція є особливо актуальною з огляду на те, що в більш новій, ніж Закон України «Про інноваційну діяльність», Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження №1-інновація «Обстеження

інноваційної діяльності промислового підприємства» при визначенні терміну «інновація» зазначені вище зауваження вже враховано [19, п. 1.3] і визначення є прийнятним в міжнародній практиці [6, с.46, 3, с. 17], тобто наразі існує розбіжність та суперечливість у нормативно-законодавчих актах України.

На нашу думку, найбільш точним є значення терміну «інновації», прийняте в міжнародній практиці. Для визначення місця і ролі інновації в економіці країн на сучасному етапі історії потрібно проаналізувати розвиток наукових поглядів та концепцій щодо інновацій.

Умовно цей процес можна розділити на чотири етапи:

- 1) зародження уявлень про взаємозв'язок між техніко-технологічними нововведеннями та розвитком економіки;
- 2) формування фундаментальних засад теорії інновацій;
- 3) розвиток теорії інновацій;
- 4) теорія інновацій в контексті тенденцій глобалізації.

Цей поділ є умовним, у зв'язку з тим, що зазвичай праці вчених, що передували науковим дослідженням Й. Шумпетера у цій сфері, ігноруються, а періодизація концепцій про інновації стосується, головним чином, лише виділення етапів розвитку теорії інновацій [11, 14, с. 50-52]. В той же час, проводити періодизацію наукових концепцій про інновації, особливо на сучасному етапі розвитку суспільства, у відриві від теорії інновацій є недоцільним, проте можливо аналізувати трансформацію цієї теорії з огляду на тенденції, що відбуваються у світовій економіці.

Так, на першому етапі, який розпочався у другій половині XVIII сторіччя (перед Промисловою революцією) і закінчився у 1910 р. такі вчені, як Ж. Кондорсе [11] та А. Сміт [5, с. 21-32] вперше акцентують увагу на взаємозв'язку між наукою та промисловістю, коли намагання виробників отримати більший прибуток змушують їх користуватися досягненнями науки, а це, у свою чергу, активізує діяльність винахідників та науковців. В цілому, такий зв'язок сприяє економічному зростанню країни.

В цей самий період Д. Рікардо зазначив, що впровадження винаходів та наукових досягнень у виробництво сприяють розділенню праці та відкриттю нових ринків збуту. Він також вперше виділив типи прогресу, які надалі було детальніше розкрито в працях Й. Шумпетера [11].

Запропоновані А. Смітом та Д. Рікардо ідеї створили фундамент для теорій у сфері інновацій. Деякі вчені вважають саме їх, а не Й. Шумпетера, засновниками теорії інновацій [11].

Наступний етап наукових концепцій щодо інновацій – формування фундаментальних засад теорії інновацій – пов'язаний з ім'ям М. Д. Кондратьєва. Незважаючи на те, що його роботи безпосередньо не стосувалися вивчення інновацій, але дослідження ним «довгих хвиль» в економічному розвитку, дозволило встановити, що на причини виникнення та тривалість циклів впливають техніко-технологічні нововведення.

Так, він зазначає «... перед началом повышательной волны большого цикла наблюдается оживление в сфере технических изобретений» [17, с. 373]. Своїми працями М. Д. Кондратьєв заклав підґрунтя для створення загальної теорії інновацій, яка охоплює технологію, економіку, соціально-політичну сферу, а також розкриває механізм взаємодії інновацій в різних сферах суспільства [11].

Ідеї М. Д. Кондратьєва щодо впливу техніко-технологічних змін на стан економіки отримали подальший розвиток та деталізацію в наукових працях Й. Шумпетера. Саме цей вчений зазвичай вважається засновником теорії інноваційних процесів в її сучасній трактовці.

Й. Шумпетер ввів термін «інновації» у науковий обіг. Він стверджував, що інновації виступають головним фактором економічного прогресу. На думку цього вченого виробництво не може існувати без постійних революційних змін в техніці і технології виробництва, освоєння нових ринків збуту, реорганізації ринкових структур [25, с. 152-154, 158-159].

На третьому етапі відбувався переважно розвиток теорії інновацій, одним з напрямів якого стали положення щодо зв'язку інновацій з економічним зростанням, оприлюднені у Нобелівській лекції С. Кузнеця.

Також значним внеском у теорію інновацій стала розроблена Ф. Хайеком концепція «розсіяного знання», відповідно до якої конкурентний ринок представляє собою інформаційний пристрій, який координує використання різних знань незалежних один від одного людей [16]. Цей вчений також першим зазначив недосконалість знань, їх обмеженість та невизначеність, що створює перепони для інноваційних процесів [11].

Крім цього, на зазначеному етапі досліджень було введено поняття «національна інноваційна система» (НІС), яке означає, що на державному рівні інновації виступають основним фактором позитивної динаміки зростання як в науково-технічній сфері, так і в промисловості. Виникнення цієї концепції пов'язано з науковими роботами Ф. Хайека, Р. Нельсона, К. Фрімена, Ю. В. Яковця, С. Ю. Глазьева та інших вчених [11].

Також у цей період у наукових працях П. Друкера було сформульовано теорію інноваційної економіки і підприємницького суспільства, а також визначено основні риси інноваційної економіки, що стало важливим кроком у розумінні природи інновацій, їх впливу на суспільство та економіку [16].

Четвертий етап розвитку наукових уявлень про інновації – теорія інновацій в контексті тенденцій глобалізації – розпочався у 1990-ті роки. Він пов'язаний з трансформацією світової та національної економіки, світовими економічними кризами та їх наслідками.

Так, наприклад, А. М. Шлезінгер-молодший висунув положення про політичні цикли тривалістю 30 років – цикл активної життєдіяльності одного покоління. Цей автор вважає, що в перші 15 років кожне покоління відзначається високою інноваційною

активністю, яка йде на спад впродовж наступних 15 років [24, с. 540-547]. Слід зазначити, що це припущення відноситься не лише до політичної сфери, але і до інших сфер людей.

Саме цей закон, на думку його автора, діє впродовж всієї історії людства та визначає ритм коливань інноваційної активності.

Російський вчений Яковець Ю. В. у своїй роботі «Циклы. Кризисы. Прогнозы» сформулював закономірності періодичної трансформації суспільства, основи кризових фаз в його динаміці, а також розкрив роль інновацій у забезпеченні виведення економіки з кризи [26, с. 41-48].

З набуттям Україною статусу незалежної держави багато вітчизняних вчених здійснюють дослідження, присвячені пошуку шляхів активізації інноваційної діяльності в Україні (Н. В. Апатова [8], Л. І. Федулова [23], І. В. Оdotюк [20]), розробці

стратегії інноваційної політики як на рівні окремих підприємств, та і на рівні країни (Л. І. Федулова [23], Г. В. Жаворонкова [12], Р. М. Скупський [21]). Наразі актуальною темою досліджень в країні є інноваційна політика держави в контексті глобалізації та забезпечення сталого розвитку (О. В. Бондар [10], О. В. Морщагін [17], Л. А. Яремко [27]).

В цілому, на четвертому етапі розвитку наукових уявлень про інновації (який триває досі) зарубіжні та вітчизняні економісти приділяють основну увагу питанням економічного механізму здійснення інновацій та необхідності поєднання ринкових механізмів з активною державною підтримкою базових інновацій, що визначають конкурентоспроможність країн.

В узагальненому вигляді еволюцію наукових уявлень про інновації та вчених, які зробили вагомий внесок в неї, наведено в табл. 1.

Таблиця 1 Еволюція концепцій та наукових уявлень про інновації

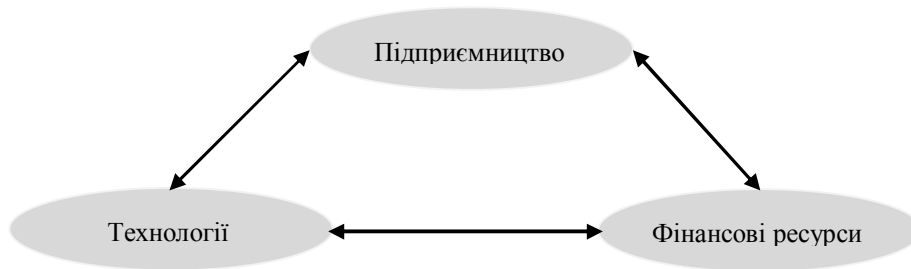
Етап	Основні Представники	Науковий вклад
1	Ж. Кондорсе	Встановлення взаємозв'язку між наукою та промисловістю
	А. Сміт	Ідея економічного зростання на основі розділення праці та технічного прогресу
	Д. Рікардо	Створення теорії зв'язку вартості робіт з технічним прогресом; виділення типів прогресу
2	М.Д. Кондратьєв	Закладення основ загальної теорії інновацій, яка охоплює технологію, економіку, соціально-політичну сферу, а також розкриває механізм взаємодії інновацій в різних сферах суспільства
	Й.А. Шумпетер	Введено термін «інновації»; встановив, що інновації – головний фактор економічного прогресу
3	С. Кузнец	Встановив зв'язок інновацій з економічним зростанням
	Ф. Хайєк	Створення концепції «розсіяного знання», встановлення обмежуючих факторів інноваційних процесів, розробка теорії інтелектуальної технології
	Ф. Хайєк, Р. Нельсон, К. Фрімен, Ю.В. Яковець, С.Ю. Глазьев	Введення поняття «національна інноваційна система»
	П.Друкер	Сформульовано теорію інноваційної економіки і підприємницького суспільства, визначено риси інноваційної економіки
4	А. Шлезінгер	Висунуто положення про 30-річні цикли, з якими пов'язані коливання інноваційної діяльності
	Ю.В. Яковець	Формулювання закономірностей періодичної трансформації суспільства, основ кризових фаз, ролі інновацій у забезпеченні виведення економіки з кризи
	Н.В.Апатова, Л.І. Федулова, І.В.Оdotюк, Г.В. Жаворонкова, О.В.Бондар, О.В.Морщагін, Л.А.Яремко	Пошук шляхів активізації інноваційної діяльності в Україні, розробка стратегії інноваційної політики, дослідження інноваційної політики держави в контексті глобалізації та забезпечення сталого розвитку

Джерело: власна розробка автора.

Потрібно зазначити, що впродовж всієї історії розвитку наукових уявлень про інновації увага вчених була прикута головним чином до підприємства як тієї сили, в якій ведеться постійний пошук інновацій та їх реалізація [14, 15].

Безперечно, в тому випадку, якщо на підприємстві не відбуваються постійні процеси

вдосконалення, не запроваджуються інновації, воно може програти у конкурентній боротьбі та втратити ринки збуту. Проте можливість проводити науково-дослідні роботи на підприємствах та запроваджувати інновації у свою діяльність у значному ступені залежить від 3 основних факторів (рис. 1).

Рис. 1 Фактори, що впливають на інноваційну діяльність підприємств

Джерело: власна розробка автора

Від ступеня розвитку в країні сектору малого та середнього бізнесу в сучасній економіці залежать масштаби створення та реалізації інновацій. Це обумовлено тим, що якщо раніше підприємець міг впливати на своє місце на ринку, головним чином, шляхом зміни своєї цінової політики, то в останні роки він має бути чуйним до зміни вподобань споживачів з метою отримання прибутків у майбутньому. І саме малий та середній бізнес, на відміну від великих корпорацій, може досить швидко переорієнтуватися на задоволення таких нових потреб.

Проте розвиток підприємницької діяльності значною мірою залежить від наявності бар'єрів входу на нові ринки, рівня конкуренції, урегульованості нормативно-законодавчої бази щодо діяльності підприємств в країні. Так, наприклад, у 1981 р. в США було прийнято Закон про економічне відновлення, який зменшив інституціональні бар'єри для підприємців. Це спричинило в буквальному сенсі «вибух» підприємницької активності: якщо до прийняття цього закону в країні створювалося до 200 тис. нових компаній на рік, то після його прийняття – до 800 тис. Переважна більшість таких компаній відносилась до категорії малих та середніх. В цілому завдяки прийняттю зазначеного закону в США в секторі малого та середнього бізнесу за 20 років було створено 2,2 млн. робочих місць. На сектор малого та середнього бізнесу в країні припадає 90% нових робочих місць, в той час як за ці ж самі 20 років кількість зайнятих в найбільших корпораціях країни скоротилася на 7% [15, с. 44].

Можливість впроваджувати інновації також залежить від обсягу накопичених знань. За оцінкою низки науковців саме ХХ-ХХІ сторіччя стали періодом безпрецедентного накопичення знань у різних сферах науки та техніки, а 90% наукового знання було створено після 1970 р. [15, с. 45]. Цей резервуар знань слугує джерелом для наступного циклу підприємницької активності, побудованої на інноваціях. В той же час, намагання підприємців задовольнити поточні і майбутні потреби ринку з метою отримання прибутку стимулює безупинний пошук нових знань, розробку нових техніки, технології тощо. Саме в цьому і виявляється двосторонній зв'язок між підприємницькою активністю та технологіями.

Слід зазначити, що можливість реалізації

інновацій, пошуку нових наукових знань не в останню чергу залежить від наявності фінансових ресурсів. Так, витрати на наукові дослідження та розробки складають 40-50% всіх витрат на нововведення [15, с. 35]. Знайти кошти на це є можливість у великих корпорацій, а малий та середній бізнес досить часто має залучати інвесторів. Зробити це можна в разі наявності в країні венчурного капіталу, фондового ринку та державної підтримки досліджень. Наприклад, в США до 65% всіх інвестицій у наукові розробки та технологічний бізнес здійснює держава [15, с. 46].

Від того, наскільки стійкі зв'язки між підприємництвом, фінансовими ресурсами та технологіями в країні залежить масштаб проведення наукових досліджень в ній і запровадження інновацій в діяльність підприємств. Проте, з наведеного вище можна зробити висновок, що стійкість цих зв'язків не в останню чергу (якщо не в основному) залежить від держави. Саме держава на сучасному етапі розвитку економіки країн стає тією структурою, що створює передумови для виникнення інновацій та нормативно-правові рамки їх здійснення, оскільки інновації в значному ступені залежать від загального стану економіки країни, бюрократії, корумпованості, рівня освіти населення, інфраструктури.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження концептуальних основ забезпечення інноваційного розвитку національної економіки дозволяє зробити ряд висновків.

Аналіз наукових праць від А. Сміта, Й. Шумпетера до А. Шлезінгера та багатьох інших видатних вчених дозволив встановити, що інновації, інноваційна діяльність є одним з основних чинників забезпечення економічного зростання країни та фактором, що дозволяє їй зайняти сильні позиції на міжнародних ринках. Реалії сучасного світу вимагають, щоб за допомогою інновацій відбувалося стійке економічне зростання; саме за таких умов людство гарантує собі не лише високий рівень якості життя у сьогоденні, але і створює умови для комфортного життя майбутнім поколінням.

В цілому було виділено чотири етапи у еволюції поглядів щодо сутності інновацій: зародження уявлень про взаємозв'язок між техніко-технологічними нововведеннями та розвитком

економіки; формування фундаментальних засад теорії інновацій; розвиток теорії інновацій; теорія інновацій в контексті тенденцій глобалізації.

Цей поділ є умовним, у зв'язку з тим, що зазвичай праці вчених, що передували науковим дослідженням Й.Шумпетера у цій сфері, ігноруються, а періодизація концепцій про інновації стосується, головним чином, лише виділення етапів розвитку теорії інновацій.

За результатами дослідження визначено декілька ключових факторів від яких залежить інноваційна діяльність підприємств, а саме: підприємництво, фінансові ресурси та технології.

Щодо інновацій в масштабах національної економіки, то визначальними, на думку автора, є наявність бар'єрів входу на нові ринки, рівень

конкуренції, урегульованість нормативно-законодавчої бази щодо діяльності підприємств в країні, обсягу накопичених знань у різних сферах науки та техніки, наявності та доступності фінансових ресурсів.

Визначено, що держава на сучасному етапі розвитку має створювати передумови для виникнення інновацій та забезпечувати нормативно-правові рамки їх здійснення, оскільки інновації в значному ступені залежать від загального стану економіки країни, бюрократії, корумпованості, рівня освіти населення, інфраструктури. Саме дослідження ролі і ефективності державної інноваційної політики в країні і має стати перспективою майбутніх досліджень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abramovitz M. Resource and output trends in the United States since 1870 / M. Abramovitz // The American Economic Review. – 1956. – May. – Vol. 46. – № 2. – P. 5-23.
2. Abramovitz M. The search for the sources of growth: areas of ignorance, old and new / M. Abramovitz // The Journal of economic history. – 1993. – Jun. – Vol. 53. – № 2. – P. 217-243.
3. Frascati Manual: Proposed standard practice for surveys on research and experimental development// OECD. – Paris: OECD Publications Service. – 2002. – 254 p.
4. Innovation policy: a guide for developing countries // World Bank. – Washington: The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank. – 2010. – 436 p.
5. Kurzweil R. The Law of Accelerating Returns [Електронний ресурс] / R. Kurzweil // Сайт «Kurzweil: Accelerating intelligence». – Режим доступу: <http://www.kurzweilai.net/the-law-of-accelerating-returns>
6. Oslo Manual: guidelines for collecting and interpreting innovation data. – 3 edition // OECD, Eurostat. – Paris: OECD Publications – 2005. – 164 p.
7. Rosenberg N. Innovation and economic growth [Електронний ресурс] / N. Rosenberg // OECD: OECD Tourism paper series. – 2004. – № 34267902. – 6 p. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/cfe/tourism/34267902.pdf>
8. Апатова Н. В. Проблемы государственной инновационной политики в Украине/ Н. В. Апатова, В.Н. Узунов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И.Вернадского. – Том 21(60). – Серия «Экономика». – 2008. – № 2. – С. 3-9.
9. Белкин С. В. Оценка мирового уровня управления инновациями и инновационной деятельностью [Электронный ресурс] // С.В. Белкин, Е.С. Котова // Материалы междунар. заочн. научн.-практ. конф. «Актуальные проблемы современного менеджмента» (Москва, 15 июня 2010 г.). – 12 с. – Режим доступа: http://sibac.info/files/2010_06_15_Manag/Sekciya%203/Belkin.pdf
10. Бондар О.В. Інноваційна політика України в контексті сталого розвитку та євроінтеграції / Бондар О.В. // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6. – С. 13-16.
11. Бондаренко Н.Е. Теоретические основы концепции инновационного развития экономики / Н.Е. Бондаренко // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2012. – № 1. – С. 7-11.
12. Жаворонкова Г.В. Інноваційна складова інтеграції високотехнологічних підприємств України у світову промисловість / Г.В. Жаворонкова, М.Б. Янчук, Н.В. Дегтяр // Інноваційна економіка. – 2012. – №1(27). – С. 3-9.
13. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002 р. – № 36. – Ст. 266. – (Зі змін. та доповн.).
14. Икуджиро Н. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / Н. Икуджиро, Х. Такеучи / [Пер. с англ. А. Трактинского]. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес, 2011. – 384 с.
15. Инновационная экономика: моногр. / под общ. ред. А.А. Дынкина, Н.И. Ивановой. – М.: Наука, 2001. – 294 с.
16. Кавтиш О.П. Теоретико-методологічні підходи до визначення національної інноваційної системи / О.П. Кавтиш, А.В. Гречко // Інноваційна економіка. – 2011. – № 2. – С. 223-228.
17. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и их предвидение: избранные труды // Н.Д. Кондратьев, Ю.В. Яковец, Л.И. Абалкин. – М.: экономика, 2002. – 766 с.
18. Морщагин О.В. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку : автореф. дис. кандидата економічних наук : 08.00.03. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецьк, 2008. – 18 с.
19. Наказ Державного комітету статистики України «Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-інновація» від 1 жовтня 2008 р. № 361 // Офіційний вісник України. – 14 листоп. – 2008. – Стор. 85. – Ст. 2832. – (Зі змін. та доповн.).
20. Одолюк І.В. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування / І.В. Одолюк, О.М. Фашевська, С.М. Щегель// Вісник НАН України. –2012. – № 7. – С. 32-46.
21. Скупський Р.М. Теоретико-методологічні засади державної інноваційної політики та обґрунтування ролі держави у формуванні сприйнятливості економіки до інновацій / Р.М. Скупський // Інноваційна економіка. – 2012. – №3(29). – С. 33-39.
22. Словник сучасної економіки МакМіллана / Під ред. Д.В. Пірса / пер. з англ. – К.: "АртЕк", 2000. – 640 с.

23. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування: Науково-аналітичний журнал . –2012 . – №1 . – С. 87-100.
24. Шлезингер А.М. Циклы американской истории / А.М. Шлезингер. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», 1992. –688 с.
25. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер/ пер. В.С. Автономова и др. – М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. – 401 с.
26. Яковец Ю.В. Циклы. Кризисы. Прогнозы / Ю.В. Яковец. – М.: Наука, 1999. – 448 с.
27. Яремко Л. А. «Нова економіка» та інноваційний розвиток / Л.А.Яремко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 1. – С. 25-30.

Одержано 18.08.2013р.